

Atmintinė

apie baudžiamajame procese dalyvaujančių nukentėjusiųjų teises

I. Teisės, galiojančios visiems nukentėjusiems dėl nusikalstamos veikos

1. Ar galiu gauti pagalbą šioje byloje ?

Jūs galite gauti pagalbą ir paramą Pagalbos nukentėjusiesiems centre. Tokių įstaigų adresus galite sužinoti teismų teisinių pareiškimų padavimo skyriuose ir policijoje.

Jūs taip pat galite įgalioti advokatą¹, kuris byloje atstovaus Jums. Pavyzdžiui, jis gali susipažinti su bylomis, dalyvauti Jūsų apklausoje ir Jums padėti. Advokato išlaidas Jūs paprastai privalote padengti pats. Tačiau išimties tvarka Jums galima nemokamai skirti advokatą Jūsų apklausos laikotarpiui, pvz., jei nukentėjote dėl sunkios nusikalstamos veikos.

Į apklausą galite atsivesti asmenį, kuriuo pasitikite, jam leidžiama kartu būti apklausoje.

2. Ar nagrinėjant bylą mano asmens duomenys bus laikomi paslapyje?

Apklausos metu Jūs privalote iš esmės nurodyti savo asmens duomenis (tarp jų visų pirma pavardę, šeiminių būklę ir gyvenamąją vietą). Tačiau esant ypatingai grėsmei galima to visiškai arba iš dalies atsisakyti. Tokiu atveju Jūsų asmens duomenys yra apsaugoti.

3. Ar aš galiu sužinoti bylos rezultatus?

Prokuratūroje arba teisme Jūs galite paprašyti informuoti apie bylos baigtį. Pateikęs prašymą Jūs galite visų pirma sužinoti, ar nuteistajam buvo duotas nurodymas nutraukti bet kokius kontaktus su Jumis.

Be to, Jūs galite prašyti, kad Jums praneštų, ar įtariamasis arba nuteistasis yra arba vis dar laikomas įkalinimo įstaigoje, ar pirmą kartą jam suteiktos bausmės atlikimo lengvatos arba atostogos. Prašymą Jūs turite pagrįsti savo teisėtu interesu.

Be to, Jūs galite prašyti gauti bylą informaciją ir nuorašus. Ir šį prašymą Jūs turite pagrįsti savo teisėtu interesu. Tačiau teisę susipažinti su byla turi tik advokatas.

Rašydami prašymą nurodykite, jei tai galima, įtariamojo pavardę ir vardą, prokuratūros arba teismo bylos numerį, arba policijos bylos numerį.

4. Ar turiu teisę baudžiamojo proceso metu pateikti reikalavimus atlyginti žalą (nuostolius)?

Būdamas nukentėjusiuoju asmeniu arba jo paveldėtoju, Jūs turite teisę baudžiamojo proceso metu pateikti turtines pretenzijas (pvz., dėl patirtų nuostolių arba už patirtą nematerialiąją žalą) kaltinamajam, jei nusikaltimo metu jis buvo ne jaunesnis kaip 18 metų.

Jūs galite pateikti teismui tokį prašymą raštu, jį užprotokoluoti arba teisminio bylos nagrinėjimo metu pateikti žodžiu. Prašyme privalote nurodyti, ko reikalaujate iš kaltinamojo ir kodėl. Be to, prašyme turėtų būti pateikti reikalingi įrodymai.

II. Papildomos teisės tam tikrais atvejais

1. Kokie tai atvejai?

Papildomos teisės Jums suteikiamos, jeigu Jūs nukentėjote dėl vienos iš nusikalstamų veikų:

- nusikalstama veika, pažeidžianti seksualinį neliečiamumą (pvz., prievartavimas, seksualinis išnaudojimas),
- nusikalstama veika, nukreipta prieš gyvybę ir kūno neliečiamybę (pvz., pasikėsinimas nužudyti, tyčinis kūno sužalojimas),
- nusikalstama veika, pažeidžianti Jūsų asmeninę laisvę (pvz., nusikalstamos veikos, susijusios su prekyba žmonėmis, sunkūs neteisėti laisvės atėmimo atvejai),
- teisėjo sprendimo pažeidimas pagal Apsaugos nuo smurto įstatymą,
- ilgalaikis persekiojimas (psichologinis teroras).

Tokias pat teises turite Jūs, jei esate nukentėjusysis dėl kitos nusikalstamos veikos ir yra ypatingos aplinkybės, ypač jei patyrėte itin sunkias pasekmes dėl nusikalstamos veikos.

¹ Jei atmintinėje naudojamos vyriškosios giminės sąvokos, tai jos galioja moteriškosios ir vyriškosios lyties asmenims.

Taip pat turite šias teises, jei artimas Jūsų šeimos narys (tėvas ar motina, brolis ar sesuo, sutuoktinis ar gyvenimo partneris) buvo nužudytas.

2. Kokias papildomas teises tuomet aš turiu?

- Jei Jūs norite gauti informaciją apie bylą arba dokumento išrašą iš bylos, Jums nebūtina nurodyti priežasties.
- Jei norėtumėte sužinoti, ar įtariamasis ar kaltinamasis jau įkalintas ar vis dar įkalintas, neprivalote informacijos reikalingumo pagrįsti savo teisėtu interesu.
- Jūsų advokatas turi teisę dalyvauti, jeigu teisėjas prieš teismo posėdį apklausia įtariamąjį arba liudytoją.
- Pateikęs prašymą gausite kaltinamąjį išvadą.
- Pateikęs prašymą taip pat būsite informuotas apie paskirtą bylos nagrinėjimo iš esmės teismo posėdyje datą.
- Jūs ir Jūsų advokatas turite teisę dalyvauti viso bylos teismo nagrinėjimo metu.

Jūs galite būti privačiu kaltintoju, jeigu Jūs to paprašysite. Būdamas privatus kaltintojas, Jūs turite šias teises:

- Jūs paprastai gausite kaltinamąjį išvadą.
- Jūs ir Jūsų advokatas gausite šaukimą į teisminį bylos nagrinėjimą.
- Bylos teismo nagrinėjimo metu Jūs turite teisę užduoti klausimus ir teikti prašymus.
- Iš esmės Jūs būsite išklaustytas tokia pat apimtimi kaip ir prokuratūra ir būsite informuojamas apie teismo sprendimus.

Jeigu nusikalstėlis yra jaunesnis nei 18 metų, privatus kaltinimas baudžiamajame procese galimas tik esant tam tikroms sunkioms nusikalstamoms veikoms.

3. Kas šiais atvejais padengia mano išlaidas?

Jei įtariamasis nuteisiamas, jis paprastai privalo padengti atsiradusias išlaidas (pvz., advokato) tiek, kiek tai leidžia jo galimybės. Priešingu atveju Jūs privalote pats padengti išlaidas.

Tam tikrais sunkiais atvejais teismas, gavęs Jūsų prašymą, privalo nepriklausomai nuo Jūsų ekonominės padėties paskirti Jums advokatą, paprastai jo veikla Jums jokių išlaidų nesukelia.

Kitais atvejais atsižvelgiant į Jūsų ekonominę padėtį, gali būti patenkintas Jūsų prašymas suteikti finansinę pagalbą teismo proceso metu ir paskirti advokatą. Šiuo atveju Jums nereikia padengti jo veiklos išlaidų arba valstybė šias išlaidas apmokės iš anksto ir šią sumą Jūs vėliau grąžinsite dalimis. Gauti finansinę pagalbą teismo proceso metu galite tik tada, jei Jūsų pajamos yra nedidelės ir be advokato Jūs negalite pakankamai apginti savo interesų arba Jums būtų pernelyg sudėtinga dalyvauti baudžiamajame procese be advokato.

Labai svarbu tai, kad teismas iš karto po nusikalstamos veikos atlikimo gali skirti Jums Jūsų pasirinktą advokatą kaip valstybės apmokomą advokatą, net jei dar nėra pritarta teikti Jums finansinę pagalbą bylos nagrinėjimo metu.

III. Kita informacija ir papildoma parama

Jei Jums kiltų daugiau klausimų, prašom kreiptis į teismų teisinių pareiškimų padavimo skyrių arba į advokatą arba į pagalbos aukoms centrus.

Esant tyčiniam kūno, sveikatos sužalojimui arba laisvės apribojimui, arba su tuo susijusiems grasinimams, buto neliečiamybės pažeidimui, taip pat nepriimtinais terorizavimui naudojant ilgalaikį persekiojimą bei psichologinį terorą Jūs galite apsaugos tikslais apylinkės teisme paprašyti civilinės teisinės pagalbos. Jei Jūs dėl to nenorite pasisamdyti advokato, papildomą informaciją šiuo klausimu galite gauti savo apylinkės teismo teisinių pareiškimų padavimo skyriuje.

Remiantis Įstatymu dėl žalos atlyginimo smurtinių veikų aukoms, sveikatos pažeidimus dėl smurtinių veiksmų patyrusios aukos arba artimi velionio giminaičiai pateikę prašymą dėl sužalotos sveikatos arba ekonominių to pasekmių, turi teisę gauti aprūpinimą. Aprūpinimo išmokos galėtų būti, pvz., išlaidos už psichologinę pagalbą, namų tvarkytojos samdymas arba nukentėjusiųjų asmenų pensija. Norėdami išsiaiškinti su tuo susijusias aplinkybes, kreipkitės į savo Socialinių reikalų ir aprūpinimo tarnybą.